

Мисюра Микола Іллч, к.т.н., доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Орчіков Роман Сергійович, магістр, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, orchikov97roman@gmail.com
Фідря Антон Павлович, магістр, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, toha180397@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ВИПРОБУВАНЬ АВТОМОБІЛЯ НА ДОРОЗІ З УХИЛОМ

Метою даного дослідження є удосконалення методики перевірки швидкісних властивостей автомобіля за часом розгону і вибігання, у експерименті, який проводився на автомобілі Renault Kangoo з дизельним двигуном об'ємом 1500 см³ та шинами Continental Vancococontact 2 195/65R15 95T було виконано перевірку тягово-швидкісних характеристик автомобіля за часом вибігу по дорозі з ухилом.

Обробку результатів експерименту починали з розшифрування відеозаписів на комп'ютері. Були зареєстровані моменти зміни індикації швидкості у вигляді таблиці з двома стовпчиками: значення часу від початку зйомки даного кліпу (окремого ролика) і нова швидкість. Таблиця потім доповнювалася новими стовпчиками, наприклад, апроксимовані значення швидкості, прискорення, шлях тощо. Якщо треба було отримати більш надійний результат, записували кілька процесів, скажімо, розгону в однакових умовах. Потім обчислювали відрізки часу Δt між сусідніми значеннями швидкості, а далі ці відрізки були усереднені у своїх інтервалах, а середні значення часу підсумовані, щоб отримати сумарний час режиму. Окремо підраховувалися розгони, окремо – вибіги.

Індикація одного значення швидкості утримувалася на дисплеї приблизно 1 секунду (а під час вибігу з малим уповільненням, а також залежно від налаштування і довше – 2 і навіть 3 секунди). Реєстрували час зміни, тобто появи нової індикації і саму нову індикацію.

Спочатку обробляли записи вибігів, щоб визначити сили опорів руху в залежності від швидкості. За цими даними визначали коефіцієнти аеродинамічного опору та опору коченню. Далі, обробивши розгони, можна було визначити силу розгону також в залежності від швидкості. Тягова сила на провідних колесах визначалася як сума сил опорів і сили розгону. Маючи залежність тягової сили від швидкості, переходили до залежності крутного моменту від обертів колінчатого вала, тобто будували основну криву ЗШХ двигуна.

Цей метод описаний у довіднику Bosch без посилання на авторів і удосконалений в подальшому. Згідно з цим методом під час вільного вибігу автомобіля фактичною масою m_a вимірюють уповільнення j_1 і j_2 у зонах більшої v_1 та меншої v_2 швидкостей і обчислюють коефіцієнти опору повітря C_x та сумарного дорожнього опору ψ за наступними формулами:

$$C_x = \frac{2 \cdot \delta \cdot m \cdot (j_1 - j_2 \cdot K_V)}{F \cdot \rho \cdot (v_1^2 - v_2^2 \cdot K_V)}; \psi = \frac{\delta \cdot (j_2 \cdot v_1^2 - j_1 \cdot v_2^2)}{(v_1^2 - v_2^2 \cdot K_V) \cdot g} \quad (1)$$

де δ – коефіцієнт урахування обертових мас при вибігу;

K_V – коефіцієнт урахування впливу швидкості на опір коченню; співвідношення очікуваних коефіцієнтів опору коченню при швидкостях v_1 і v_2 в м/с.

Але ці формули створені для випадку випробування автомобіля на горизонтальній дорозі у безвітряну погоду. А мій експеримент проходив на дорозі з ухилом (не постійним, а з досить складним подовжнім профілем – і при відчутному вітрі – швидкістю 2...3 м/с. До того ж напрямок вітру був майже точно вздовж дороги і з півдня на північ з відхиленнями приблизно $\pm 30^\circ$.

Тому виміряні уповільнення треба відкоригувати, віднявши від них парціальні уповільнення від ухилу ($J_{pc\ i}$), вітру ($J_{pc\ w}$) та холостого ходу трансмісії ($J_{pc\ xx}$):

$$J_{pc\ i} = P_i / \delta m = mg \cdot i / \delta m = g \cdot i / \delta;$$

$$J_{pc\ xx} = P_{xx} / \delta m = (-2,4912E-07 \cdot v^4 + 8,2796E-05 \cdot v^3 - 0,010716 \cdot v^2 + 0,89971 \cdot v + 13,049) / \delta m;$$

$$J_{pc\ w} = kF \left[(v_a / 3.6 \pm v_w)^{E_w} - (v_a / 3.6)^{E_a} \right] / \delta m,$$

де E_a та E_w – показники ступеня при швидкості автомобіля та швидкості автомобіля з доданою швидкістю вітру.

Ця надійна і точна методика реалізована у табличному редакторі Excel у програмі, інтерфейс якої показаний у таблиці в стані розрахунку коефіцієнтів для Renault Kangoo:

$$C_x = \frac{2 \cdot \delta \cdot m \cdot (j_1 - j_2 \cdot K_V)}{F \cdot \rho \cdot (v_1^2 - v_2^2 \cdot K_V)}; f = \frac{\delta \cdot (j_2 \cdot v_1^2 - j_1 \cdot v_2^2)}{g \cdot (v_1^2 - v_2^2 \cdot K_V)} \quad (2)$$

Таблиця – Розрахунок коефіцієнтів опорів для Renault Kangoo

Модель автомобіля	Kangoo	Kangoo	Kangoo
V вітру, м/с	3,12	2,71	1,79
Ухил 1	0,01919	0,01919	0,01919
Ухил 2	0,018853	0,018853	0,018853
Маса автомобіля	1910	1910	1910
Пр. маса коліс+транс	47	47	47
Дельта	1,02461	1,02461	1,02461
Площа лобова, кв.м	2,7	2,7	2,7
Густина повітря ρ_0	1,22	1,22	1,22
v1 сер, км/год	96	96	96
j1 m/s^2	0,566268	0,566268	0,566268
$\alpha 1$	2	2	2
j alf=9,81*i/1,024607	0,1837	0,1837	0,1837
j_w	0,014959742	0,014959742	0,014959742
j_{xx}	0,034190657	0,034190657	0,034190657

j_1-j_j	0,3334	0,3334	0,3334
v_2 сер, км/ГОД	27,36	27,36	27,36
j_2 m/s ²	0,328146	0,328146	0,328146
α_2	2	2	2
$j_{air}=9,81*i/1,0245$	0,1805	0,1805	0,1805
V вітру, м/с	3,12	2,71	1,79
j_w	0,0188	0,0160	0,0100
j_{xx}	0,0077	0,0077	0,0077
j_2-j_j	0,1211	0,1240	0,1299
K_v нижн=	1,07069	1,04937	1,07069
0,2	1,06537	1,04744	1,06537
0,4	1,06090	1,04580	1,06090
K_v середн=	1,05892	1,04507	1,05892
0,6	1,05709	1,04439	1,05709
0,8	1,05380	1,04318	1,05380
K_v верх=	1,05094	1,04211	1,05094
C_x нижн	0,37280	0,37136	0,35552
0,2	0,37380	0,37173	0,35662
0,4	0,37464	0,37205	0,35754
C_x 1 середн	0,37501	0,37219	0,35795
0,6	0,37536	0,37232	0,35832
0,8	0,37598	0,37256	0,35900
C_x верх	0,37651	0,37276	0,35959
$P_{си}$ нижн	0,010758	0,011062	0,011766
0,2	0,010753	0,011060	0,011761
0,4	0,010748	0,011058	0,011756
$P_{си}$ середн	0,010746	0,011058	0,011754
0,6	0,010745	0,011057	0,011752
0,8	0,010741	0,011056	0,011748
$P_{си}$ верх	0,010739	0,011055	0,011745

Тут показано лише фрагмент повної таблиці. З непоказаних стовпчиків видно, що у цій програмі кращі результати дає формула опору повітря з постійним показником ступеня «2». Далі, збільшення другої швидкості до 30,94 і 35,8 км/год призводить до незначного збільшення середнього C_x (до 0,3786 і 0,3888) і відповідного зменшення середнього опору коченню (до 0,01076 и 0,01081)

Недоліком цього надійного і перевіреного методу є необхідність усувати вплив ухилу, вітру та втрат у трансмісії. Останні два фактори досить слабкі, але ухил – дуже впливовий, такого ж порядку як опір коченню. Помилка у його визначенні може спотворити решту розрахунків.